

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง จังหวัดสกลนคร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยเสนอผลการวิจัยตามลำดับได้ 5 ขั้นตอน คือ

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

1. การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. การสำรวจความต้องการของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ตอนที่ 2 ผลการจัดทำสาระของหลักสูตร

ตอนที่ 3 ผลการประเมินคุณภาพของหลักสูตรสถานศึกษาก่อนนำไปใช้

ตอนที่ 4 ผลการทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษา

1. พัฒนาการของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
2. ผลการศึกษาเจตคติของนักเรียนต่อหลักสูตรสถานศึกษา

ตอนที่ 5 ผลการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

1. การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.1 ศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร ได้มาซึ่งกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง จังหวัดสกลนคร 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การจัดทำสาระของหลักสูตร 3) การประเมินผลหลักสูตรก่อนนำไปใช้ 4) การทดลองใช้หลักสูตร และ 5) การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร โดยมีแนวทางการจัดทำองค์ประกอบของหลักสูตรสถานศึกษา ดังนี้ 1) การกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค 2) การกำหนดสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค 3) การกำหนดเวลาเรียน 4) การจัดทำคำอธิบายรายวิชา 5) การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ และ 6) การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

1.2 ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัดสกลนครจากแหล่งต่าง ๆ ได้แก่ หนังสือชุด “วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดสกลนคร” เอกสารบรรยายสรุปจังหวัดสกลนคร วิถีทัศน์เพื่อการศึกษา ชุด ข้อมูลวัฒนธรรมภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ วารสารและแผ่นพับแหล่งข้อมูลด้านศิลปวัฒนธรรม แหล่งโบราณสถาน แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ ปฏิทินการท่องเที่ยวของจังหวัดสกลนคร การร่วมสังเกตการณ์ในงาน ประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง ประจำปี 2545 เป็นต้น

2. การสำรวจความต้องการของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

เบื้องต้นผู้วิจัยสัมภาษณ์ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม เกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา ตลอดจนข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ตามทัศนะของครูผู้สอนสังคมศึกษา พบว่า

ด้านเนื้อหา เนื้อหาที่จัดให้นักเรียนได้เรียนรู้ บางส่วนยังไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตหรือท้องถิ่นที่นักเรียนอาศัยอยู่ เป็นเรื่องที่ไกลตัวนักเรียน จึงไม่ทำให้นักเรียนสนใจอยากเรียนรู้ หรือเรียนรู้แบบไม่มีความหมาย นักเรียนไม่มีความสุขในการเรียน ดังนั้น นักเรียนยังไม่ตระหนักถึงคุณค่า ความสำคัญของเนื้อหาบางส่วนที่นักเรียนน่าจะนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันของตนเอง

ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ยังไม่มีหลากหลาย ครูใช้เทคนิค ทักษะการสอนที่ไม่เหมาะสม ยังเน้นการบรรยายโดยครูผู้สอน แล้วให้นักเรียนศึกษาไปงาน หรืออ่านเรื่องให้เข้าใจ แล้วทำแบบฝึกหัดท้ายบท จึงนับเป็นรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ไม่ท้าทายหรือกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้ ดังนั้นครูควรเน้นรูปแบบกิจกรรมแปลกใหม่ ครูจัดกิจกรรมโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนได้มีบทบาทในการกำหนดรูปแบบหรือกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองให้มากขึ้น ผู้เรียนจึงจะได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ ส่งเสริมให้นักเรียนฝึกคิดวิเคราะห์หาเหตุผล และเกิดทักษะในการแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย สามารถนำวิธีการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้ เช่น ครูควรสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียนต่อการเรียนสังคมศึกษาเพื่อปรับปรุงหรือกำหนดรูปแบบการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในโรงเรียน ชุมชนหรือท้องถิ่นของตนเอง เป็นต้น

ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ พบว่า ครูยังเน้นการวัดและประเมินผลการเรียนรู้โดยยึดข้อสอบเป็นสำคัญ ซึ่งวิธีการวัดผลแบบนี้ไม่สามารถตรวจสอบได้ว่า ผู้เรียนมีพัฒนาการมีความสามารถ และมีความสำเร็จทางการเรียนในระดับใด อีกทั้งครูผู้สอนไม่ได้นำผลจากการประเมินมาใช้ในการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

การสำรวจความต้องการของชุมชน ประกอบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง จังหวัดสกลนคร สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เพื่อพิจารณาคัดเลือกสาระที่มีความต้องการและเห็นว่าเหมาะสมสำหรับ จัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียน โดยใช้แบบสำรวจความต้องการจากกลุ่มบุคคลในชุมชน ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ภายในโรงเรียน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้สูงอายุในชุมชน ผู้ปกครอง นักเรียน และบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบล ปรากฏผลดังตาราง 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการสำรวจความต้องการของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

สาระการเรียนรู้	ร้อยละของความต้องการ
1. สิ่งที่คุณเรียนควรรู้เกี่ยวกับจังหวัดสกลนครเป็นอันดับแรก	
1.1 ประวัติความเป็นมาของจังหวัด	56.43
1.2 ตราสัญลักษณ์และคำขวัญของจังหวัด	30.25
1.3 ความสำคัญของจังหวัดสกลนครในปัจจุบัน	13.32
2. สภาพทั่วไปทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดสกลนครที่คุณควรรู้	
2.1 ที่ตั้งของจังหวัด	65.46
2.2 ลักษณะภูมิประเทศ	22.65
2.3 อาณาเขตติดต่อ	11.89
3. สภาพการจัดการปกครองของจังหวัดสกลนครที่คุณควรรู้	
3.1 การแบ่งเขตอำเภอต่างๆ	73.28
3.2 การแบ่งส่วนการปกครองของจังหวัด	26.72

ตารางที่ 3 (ต่อ)

สาระการเรียนรู้	ร้อยละของความต้องการ
4. สาธารณูปโภคของรัฐที่จัดให้บริการแก่ประชาชนที่ควรรู้	
4.1 รัฐวิสาหกิจ (ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ไปรษณีย์)	45.12
4.2 ระบบการคมนาคม	33.46
4.3 ระบบการรักษาสุขภาพอนามัยของประชาชน	21.42
5. ทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ควรรู้	
5.1 แหล่งป่าไม้	57.84
5.2 แหล่งน้ำ	33.44
5.3 แหล่งแร่ธาตุ	8.72
6. สภาพทางสังคมที่ควรรู้	
6.1 เชื้อชาติและชนเผ่าพื้นเมือง	58.62
6.2 เอกลักษณะการแต่งกาย	19.23
6.3 เอกลักษณะด้านภาษา	16.57
6.4 การละเล่นที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละเผ่า	5.58
7. ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการใช้เทคโนโลยีในการประกอบอาชีพที่ควรรู้	
7.1 การปลูกหว่าย	27.00
7.2 การทำไร่นาสวนผสม	22.45
7.3 การผลิตเตาอั้งโล่	20.63
7.4 การสานแข่งไม้ไผ่	15.24
7.5 การทำไวน์จากมะเเฒ่า	14.68

ตารางที่ 3 (ต่อ)

สาระการเรียนรู้	ร้อยละของความต้องการ
8. สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์เมืองสกลนครที่ควรรู้	
8.1 พระธาตุเชิงชุมวรวิหาร พระธาตุภูเพ็ก พระธาตุนารายณ์เจงเวง	32.64
8.2 สะพานขอมโบราณ	30.48
8.3 หน่องหาร	22.56
8.4 พิพิธภัณฑ์พระอาจารย์ชื้อคัง	14.32
9. บุคคลสำคัญของจังหวัดสกลนครที่ควรรู้	
9.1 ศาสนบุคคล	
- พระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต	33.25
- พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร	27.04
- พระอาจารย์วัน อุตตโม	22.55
- พระอาจารย์เทศก์ เทสรังสี	17.16
9.2 บุคคลสำคัญด้านการเมืองการปกครอง และวัฒนธรรมที่ควรรู้	
- พระยาประจันตะประเทศธานี	54.35
- นายเตียง ศิริขันธ์	35.32
- นายจำลอง นวลมณี	9.16
- หลวงปรีวรรตวรวิจิตร	1.17
10. เทศกาลและงานประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวสกลนครที่ควรรู้	
9.1 งานประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง	52.32
9.2 งานสมโภชพระธาตุเชิงชุม	30.02
9.3 งานประเพณีแห่ผีโขน	15.23
9.4 งานเทศกาลโสรัลิก	2.43

จากตาราง 3 พบว่า ผลการสำรวจความต้องการของชุมชนในการเลือกสาระการเรียนรู้จำนวน 10 สาระการเรียนรู้ นั้น สาระที่ 1 ประวัติความเป็นมาของจังหวัดสกลนคร “ประวัติศาสตร์เมืองสกลนคร” เป็นเรื่องที่ชุมชนต้องการจัดให้นักเรียนได้เรียนรู้เป็นอันดับแรก มีค่าร้อยละความต้องการเท่ากับ 56.43 สาระที่ 2 สภาพทั่วไปทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดสกลนคร “ที่ตั้งของจังหวัดสกลนคร” เป็นเรื่องที่ชุมชนต้องการจัดให้นักเรียนได้เรียนรู้มากที่สุด มีค่าร้อยละความต้องการเท่ากับ 65.46 สาระที่ 3 สภาพการจัดการปกครองของจังหวัดสกลนคร “การแบ่งเขตอำเภอ” เป็นเรื่องที่ชุมชนต้องการจัดให้นักเรียนได้เรียนรู้มากที่สุด มีค่าร้อยละความต้องการเท่ากับ 73.28 สาระที่ 4 สาธารณูปโภคและการให้บริการของรัฐ “รัฐวิสาหกิจ” (ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ไปรษณีย์) เป็นเรื่องที่ชุมชนต้องการจัดให้นักเรียนได้เรียนรู้มากที่สุด มีค่าร้อยละความต้องการเท่ากับ 45.12 สาระที่ 5 ทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยว “แหล่งป่าไม้” เป็นเรื่องที่ชุมชนต้องการจัดให้นักเรียนได้เรียนรู้มากที่สุด มีค่าร้อยละความต้องการเท่ากับ 57.84 สาระที่ 6 สภาพทางสังคมของจังหวัดสกลนคร “เชื้อชาติและชนเผ่าพื้นเมือง” เป็นเรื่องที่ชุมชนต้องการจัดให้นักเรียนได้เรียนรู้มากที่สุด มีค่าร้อยละความต้องการเท่ากับ 58.62 สาระที่ 7 ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการใช้เทคโนโลยีในการประกอบอาชีพ “การปลูกหอย” เป็นอาชีพที่ชุมชนต้องการจัดให้นักเรียนได้เรียนรู้มากที่สุด มีค่าร้อยละความต้องการเท่ากับ 27.00 สาระที่ 8 สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์เมืองสกลนคร “พระธาตุเชิงชุมวรวิหาร พระธาตุภูเพ็ก พระธาตุนารายณ์เจงเวง” เป็นสถานที่สำคัญที่ชุมชนต้องการจัดให้นักเรียนได้เรียนรู้มากที่สุด มีค่าร้อยละความต้องการเท่ากับ 32.64 สาระที่ 9 บุคคลสำคัญของจังหวัดสกลนคร “พระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต” เป็นศาสนบุคคลที่ชุมชนต้องการจัดให้นักเรียนได้เรียนรู้มากที่สุด มีค่าร้อยละความต้องการเท่ากับ 33.25 และพระยาประจันตะประเทศธานี เป็นบุคคลสำคัญด้านการเมืองการปกครองที่ชุมชนต้องการจัดให้นักเรียนได้เรียนรู้มากที่สุด มีค่าร้อยละความต้องการเท่ากับ 54.35 สาระที่ 10 งานประเพณีของจังหวัด “งานประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง” เป็นประเพณีซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาวสกลนคร ที่ชุมชนต้องการจัดให้นักเรียนได้เรียนรู้มากที่สุด มีค่าร้อยละความต้องการเท่ากับ 52.32 และผลจากการสำรวจความต้องการของชุมชนในบางสาระ แม้จะปรากฏค่าร้อยละความต้องการที่จะให้มีการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียนในปริมาณที่ต่ำก็ตาม ผู้วิจัยยังต้องจัดให้เป็นส่วนหนึ่งของสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษาที่สร้างขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากเป็นสาระสำคัญที่นักเรียนซึ่งเป็นเยาวชนคนรุ่นหลังควรที่จะต้องรู้

ตอนที่ 2 ผลการจัดทำสาระของหลักสูตร

ผลการสำรวจความต้องการของชุมชนในการเลือกสาระการเรียนรู้ของหลักสูตร ได้สาระการเรียนรู้ของหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง จังหวัดสกลนคร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน เหมาะสมกับระดับชั้นของผู้เรียน จำนวน 10 สาระการเรียนรู้ คือ ประวัติความเป็นมาของจังหวัดสกลนคร สภาพทั่วไปทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดสกลนคร สภาพการปกครองของจังหวัดสกลนคร สาธารณูปโภคและการให้บริการของรัฐ ทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยว สภาพทางสังคมของจังหวัดสกลนคร ภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีกับการประกอบอาชีพ สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์เมืองสกลนคร บุคคลสำคัญของจังหวัดสกลนคร และงานประเพณีของจังหวัดสกลนคร

จากการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง จังหวัดสกลนคร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ได้องค์ประกอบของหลักสูตรสถานศึกษา 3 ด้าน คือ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (จุดประสงค์การเรียนรู้) การจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อนำไปตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรสถานศึกษา โดยแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสาระและกิจกรรมขององค์ประกอบของหลักสูตรสถานศึกษา ทั้ง 3 ด้าน ได้ดังตาราง 4

ตารางที่ 4 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสาระและกิจกรรมขององค์ประกอบของหลักสูตรสถานศึกษา ใน 3 ด้าน

ด้าน	กิจกรรม
ด้านผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	
แผนที่ 1 ประวัติความเป็นมาของจังหวัดสกลนคร	
1. อธิบายประวัติความเป็นมาของจังหวัดสกลนครได้	1. การอธิบายเรื่องราว
2. บอกคำขวัญประจำจังหวัดสกลนครได้	2. การระบุหรือบอก
3. บอกสัญลักษณ์ประจำจังหวัดสกลนครได้	
แผนที่ 2 สภาพทั่วไปทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดสกลนคร	
4. บอกพิกัด ที่ตั้ง และอาณาเขตของจังหวัดสกลนครได้	1. การอธิบายลักษณะ
5. อธิบายถึงลักษณะภูมิประเทศ และลักษณะภูมิอากาศของจังหวัดสกลนครได้	2. การระบุหรือบอก

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ด้าน	กิจกรรม
แผนที่ 3 สภาพการปกครองของจังหวัดสกลนคร	
6. อธิบายเกี่ยวกับรูปแบบและสภาพทางการปกครองของจังหวัดสกลนครได้	1. การอธิบายลักษณะ
แผนที่ 4 สาธารณูปโภคและการให้บริการของรัฐ	
7. บรรยายถึงสภาพการให้บริการของรัฐในรูปแบบต่าง ๆ ของจังหวัดสกลนครได้	1. การบรรยาย 2. การระบุความสำคัญ
8. ระบุความสำคัญของบริการของรัฐที่มีต่อประชาชนได้	
แผนที่ 5 ทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยว	
9. ระบุทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของจังหวัดสกลนครได้	1. การระบุหรือบอก
10. ระบุชื่อและที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของจังหวัดสกลนครได้	2. การอธิบาย/เล่าถึงวิธีการ
11. บอกวิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างเหมาะสม	
12. อธิบายถึงวิธีการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้	
แผนที่ 6 สภาพทางสังคมของจังหวัดสกลนคร	
13. ระบุชื่อและอธิบายถึงลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชนพื้นเมืองได้	1. การระบุและอธิบาย
แผนที่ 7 ภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีกับการประกอบอาชีพ	
14. บอกอาชีพหลักของประชาชนในจังหวัดสกลนครได้	1. การระบุหรือการบอก
15. บรรยายถึงวิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีมาใช้ในการประกอบอาชีพของชาวสกลนครได้	2. การบรรยายถึงวิธีการ 3. การตระหนัก
16. ระบุถึงคุณค่า ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีที่มีต่อการประกอบอาชีพหรือการดำรงชีวิตได้	4. การอภิปราย
17. นักเรียนตระหนักและอภิปรายถึงความสำคัญของโครงการในพระราชดำริ ซึ่งนับเป็นพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อประชาชนชาวจังหวัดสกลนครได้	

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ด้าน	กิจกรรม
แผนที่ 8 สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์เมืองสกลนคร	
18. นักเรียนระบุชื่อสถานที่สำคัญประจำจังหวัดสกลนครได้	1. การระบุชื่อ
19. นักเรียนอธิบายถึงคุณค่า ความสำคัญของสถานที่ที่สำคัญประจำจังหวัดได้	2. การอธิบายคุณค่า ความสำคัญ
20. นักเรียนบอกวิธีการอนุรักษ์สถานที่ที่สำคัญได้	3. การบอกวิธีการ
แผนที่ 9 บุคคลสำคัญของจังหวัดสกลนคร	
21. นักเรียนระบุชื่อ และความสำคัญของบุคคลสำคัญของจังหวัดสกลนคร ทั้งในอดีตและปัจจุบันได้	1. การระบุชื่อและความสำคัญ
22. นักเรียนแสดงความรัก และเห็นคุณค่าความสำคัญของบุคคลสำคัญได้อย่างมีจิตสำนึก	2. การแสดงออก/ การปฏิบัติจริง
แผนที่ 10 งานประเพณีของจังหวัดสกลนคร	
23. ระบุนานประเพณีประจำจังหวัดสกลนครได้	1. การระบุหรือบอก
24. อธิบายเหตุผล สรุปและวิเคราะห์เกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เกิดประเพณีต่าง ๆ ของจังหวัดสกลนครได้	2. การอธิบายเหตุผล
	3. การสรุปและวิเคราะห์
ด้านการจัดการเรียนรู้	
แผนที่ 1 ประวัติความเป็นมาของจังหวัดสกลนคร	
1. นักเรียนเล่าถึงข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ของจังหวัดสกลนคร ที่นักเรียนรู้จัก	1. การเล่าเรื่องราว/ประสบการณ์
2. นักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงสิ่งที่ป็นสัญลักษณ์ สิ่งที่น่าภาคภูมิใจและสร้างชื่อเสียงให้กับจังหวัดสกลนคร	2. การร่วมกันอภิปราย
3. นักเรียนระบุนักขัตยประจำจังหวัดและบอกความหมาย พร้อมทั้งวาดภาพประกอบคำขวัญประจำจังหวัด ตามความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนลงในกระดาษ A4	3. การบอกความหมาย ความสำคัญ
4. นักเรียนแบ่งกลุ่ม ๆ ละ 5 คน แล้วศึกษาค้นคว้าประวัติความเป็นมาของจังหวัดสกลนครจากหนังสือและเอกสารประกอบการเรียนรู้	4. การแบ่งกลุ่มเพื่อศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ
	5. การรายงานผลการศึกษาค้นคว้า
	6. การเขียนเรียงความ

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ด้าน	กิจกรรม
5. นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายถึงประวัติความเป็นมาของจังหวัดสกลนคร	
6. นักเรียนเขียนสรุปลงในใบงาน “คำขวัญและสัญลักษณ์ประจำจังหวัดสกลนคร”	
แผนที่ 2 สภาพทั่วไปทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดสกลนคร	
7. นักเรียนร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับชื่อจังหวัดต่าง ๆ ในประเทศไทยที่ตนเองรู้จัก	1. การร่วมสนทนา
8. นักเรียนระบุแหล่งที่ตั้งของจังหวัดต่าง ๆ เหล่านั้นว่าอยู่ในภูมิภาคใด ประกอบแผนที่ประเทศไทย	2. การระบุแหล่งที่ตั้งของจังหวัด
9. นักเรียนร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับสภาพภูมิประเทศและอาณาเขตของจังหวัดสกลนคร ประกอบแผนที่ประเทศไทย	3. การแบ่งกลุ่มร่วมศึกษาจากใบความรู้
10. นักเรียนแบ่งกลุ่ม 7 กลุ่ม แต่ละกลุ่มจับฉลากเพื่อศึกษาใบความรู้เกี่ยวกับสภาพทั่วไปทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดสกลนคร ได้แก่ ที่ตั้ง อาณาเขต ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ เป็นต้น	
แผนที่ 3 สภาพการปกครองของจังหวัดสกลนคร	
11. ครูและนักเรียนร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับลักษณะการบริหารจัดการ ภายในหมู่บ้าน ตำบล อำเภอที่นักเรียนอาศัยอยู่	1. การร่วมสนทนา / แสดงความคิดเห็น
12. ครูแสดงภาพแผนผังรูปแบบการปกครองของจังหวัดสกลนคร และแผนที่แบ่งเขตอำเภอของจังหวัดสกลนครให้นักเรียนดู	2. การตอบคำถามประกอบภาพ
13. นักเรียนร่วมสนทนา โดยตอบคำถามและแสดงความคิดเห็นประกอบแผนผัง ๆ ดังนี้	3. การศึกษาใบความรู้
- จังหวัดสกลนครแบ่งการปกครองออกเป็นกี่ส่วน อะไรบ้าง	4. การร่วมกันสรุปสาระสำคัญ
- จังหวัดสกลนครแบ่งออกเป็นกี่อำเภอ มีอำเภออะไรบ้าง	5. การทำแบบฝึก

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ด้าน	กิจกรรม
14. นักเรียนศึกษาใบความรู้เรื่อง รูปแบบการจัดการปกครองของจังหวัดสกลนคร	
15. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุป โดยอธิบายถึงรูปแบบและลักษณะการจัดการปกครองของจังหวัดสกลนคร ประกอบแผนผังและแผนที่เขตอำเภอของจังหวัดสกลนคร	
16. นักเรียนทำแบบฝึกหัดตามใบงาน “แผนที่แบ่งเขตอำเภอ” แผนที่ 4 สาธารณูปโภคและการให้บริการของรัฐ	
17. ครูแนะนำวิทยากรที่มีอาชีพเกี่ยวกับการให้บริการของรัฐ เช่น การไฟฟ้า การประปา ทางหลวง พยาบาล เป็นต้น วิทยากรให้ความรู้แก่นักเรียน เกี่ยวกับบทบาท หน้าที่ในการให้บริการ ตลอดจนประสบการณ์ในการทำงาน ให้นักเรียนได้ฟังและซักถาม	1. การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ 2. การได้วาที 3. การสรุปสาระสำคัญ 4. การร่วมสนทนา/
18. ครูและนักเรียนร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับรูปแบบการให้บริการที่รัฐจัดให้แก่ประชาชนชาวสกลนครในรูปแบบต่าง ๆ ประกอบบัตรภาพ การคมนาคม การสื่อสาร แหล่งสาธารณูปโภค ทั้งในระดับหมู่บ้านและระดับที่สูงขึ้น	ตอบคำถาม
19. จัดฉากคล้ายการได้วาทีหน้าห้องเรียน ในหัวเรื่อง “มีถนนดีกว่ามีโทรศัพท์ หรือ มีโทรศัพท์ดีกว่ามีถนน” และ “มีไฟฟ้าดีกว่ามีประปา หรือ มีประปาดีกว่ามีไฟฟ้า”	
21. จัดกลุ่มนักเรียน กลุ่มละ 5 คน สำหรับการได้วาที แล้วให้นักเรียนแต่ละกลุ่มจับฉลากหัวข้อเรื่อง เตรียมวางแผนการได้วาทีในหัวเรื่องที่ได้ตามใบงาน “การได้วาที” โดยครูคอยกระตุ้นด้วยคำถามนำทางที่หลากหลาย เพื่อให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น ได้ตรงตามยุติการได้วาที	

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ด้าน	กิจกรรม
22. นักเรียนทำการได้วาที โดยมีหลักเกณฑ์การพูด ต้องพูดในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหัวเรื่องได้วาที กำหนดเวลาคู่ละ 5 นาที แล้วผลัดเปลี่ยน ให้กลุ่มใหม่มาได้วาที ตามญัตติที่จับฉลากได้	
23. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปผลการได้วาทีว่า มีสาธารณูปโภคอื่น ๆ ที่มีความสำคัญเกี่ยวข้องกับ กับชีวิตประจำวันของนักเรียนอีกมากมาย	
24. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปชื่อของสถานที่ที่ให้ บริการแก่ประชาชน ในพื้นที่จังหวัดสกลนครว่ามี อะไรบ้าง แต่ละอย่างมีหน้าที่และความสำคัญอย่างไร	
แผนที่ 5 ทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยว	
25. นักเรียนบอกชนิดของทรัพยากรธรรมชาติที่ตนเองชอบ พร้อมทั้งระบุเหตุผลประกอบ	1. การระบุชนิดของ ทรัพยากรธรรมชาติ
26. นักเรียนแสดงความคิดเห็น เสนอแนะวิธีการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ	2. การร่วมแสดงความคิดเห็น และเสนอแนะทางเลือก
27. นักเรียนร่วมกันสรุปถึงประโยชน์และความสำคัญ ของแหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติ	3. การสรุปความสำคัญ 4. การเล่าถึงประสบการณ์
28. นักเรียนเล่าถึงประสบการณ์ในการเดินทางเที่ยวชม สถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ในจังหวัดสกลนคร	5. การรายงานผลงานกลุ่ม 6. การร่วมอภิปราย
29. นักเรียนตัวแทนกลุ่ม รายงานเกี่ยวกับ ชื่อ แหล่งที่ตั้ง ของสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์ ของจังหวัดสกลนคร พร้อมทั้งระบุความสำคัญโดยย่อ	
30. นักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงวิธีการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้นคงสภาพความสวยงาม อยู่คู่เมืองสกลนครตลอดไป	

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ด้าน	กิจกรรม
แผนที่ 6 สภาพทางสังคมของจังหวัดสกลนคร	
31. นักเรียนเล่าถึงประสบการณ์ที่ได้พบเห็นเกี่ยวกับ ประเพณีความเป็นอยู่ของชนเผ่าต่าง ๆ ที่นักเรียนรู้จัก	1. การเล่าประสบการณ์ 2. การร่วมสนทนา
32. ครูและนักเรียนร่วมกันสนทนาถึงเชื้อชาติและ ชนเผ่าพื้นเมืองของจังหวัดสกลนคร	3. การร่วมชมวิดิทัศน์
33. ครูและนักเรียนร่วมชมวิดิทัศน์เพื่อการศึกษา ชุด ข้อมูลวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พร้อมทั้ง สนทนาเกี่ยวกับเอกลักษณ์ ลักษณะการแต่งกาย ภาษาพูดประจำเผ่า ประเพณีการเล่น เป็นต้น	
แผนที่ 7 ภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีกับการประกอบอาชีพ	
34. ครูนำบัตรภาพชุดการประกอบอาชีพ ให้นักเรียนระบุ ชื่ออาชีพตามบัตรภาพนั้น ๆ	1. การระบุชื่ออาชีพจากภาพ 2. การแบ่งกลุ่มศึกษาบัตรภาพ
35. แบ่งนักเรียนเป็น 6 กลุ่ม ศึกษาบัตรภาพชุด การประกอบอาชีพ	3. การร่วมอภิปรายประกอบภาพ 4. การชมวิดิทัศน์
36. นักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงความสำคัญของการประกอบอาชีพ	5. การรายงานผลการศึกษา 6. การร่วมสนทนาและตอบ คำถามประกอบสื่อ/ของจริง
37. นักเรียนร่วมกันสนทนาถึงอาชีพ การทำมาหากินของ ชาวจังหวัดสกลนครที่นักเรียนคุ้นเคย	7. การทัศนศึกษา
38. นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษา เรื่อง การทำมาหากิน ของชาวสกลนคร โดยชมวิดิทัศน์เพื่อการศึกษา พร้อมทั้งสรุปเกี่ยวกับอาชีพหลักของชาวสกลนคร ในใบงาน “ทำเนียบอาชีพชาวสกลนคร”	8. การร่วมกันอภิปราย
39. ตัวแทนนักเรียนแต่ละกลุ่มรายงานผลการศึกษา ตามรายละเอียดในใบงาน	

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ด้าน	กิจกรรม
40. ครุภาพผลิตภัณท์ หรือสินค้าที่มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีในการประกอบอาชีพที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวสกลนคร ได้แก่ การผลิตเตาอั้งโล่ การทำไร่นาสวนผสม การปลูกหอย การสานแข่ง ไวน์จากมะม่วงให้นักเรียนดู พร้อมทั้งร่วมสนทนาโดยใช้คำถามดังนี้ - นักเรียนทราบแหล่งที่มาของผลิตภัณท์เหล่านี้หรือไม่ - นักเรียนชอบใจผลิตภัณท์ที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีในการประกอบอาชีพชิ้นไหนมากที่สุด เพราะเหตุใด - นอกจากตัวอย่างผลิตภัณท์เหล่านี้แล้ว นักเรียนรู้จักผลิตภัณท์ที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างอื่นอีกหรือไม่ อะไรบ้าง - ภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีมีคุณค่าและมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตอย่างไร	
41. นักเรียนร่วมกันศึกษานานาอาชีพ ตามโครงการพระราชดำริและศูนย์ศิลปาชีพซึ่งนับเป็นพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อประชาชนชาวสกลนคร จากภาพชุดโครงการในพระราชดำริ	
42. นักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อประชาชนชาวสกลนคร	
43. ครูแจ้งกำหนดการทัศนศึกษานอกสถานที่ ณ ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพ บ้านกุดนาขาม พร้อมทั้งร่วมสร้างข้อตกลง มารยาท ข้อพึงปฏิบัติในการเยี่ยมชม และกำหนดให้นักเรียนบันทึกผลในใบงานการทัศนศึกษา	

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ด้าน	กิจกรรม
แผนที่ 8 สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์เมืองสกลนคร	
44. นักเรียนระบุถึงสถานที่ที่สำคัญของจังหวัดสกลนครที่นักเรียนรู้จัก	1. การระบุสถานที่สำคัญของจังหวัดสกลนคร
45. นักเรียนชมวิดิทัศน์เพื่อการศึกษา เกี่ยวกับสถานที่ที่สำคัญของจังหวัดสกลนคร	2. การร่วมสนทนา
46. นักเรียนร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับชื่อ แหล่งที่ตั้ง คุณค่าและความสำคัญของสถานที่ที่สำคัญ	3. การระบุข้อพึงปฏิบัติในการทัศนศึกษา
47. นักเรียนร่วมกันอธิบายเกี่ยวกับข้อพึงปฏิบัติในการเยี่ยมชมหรือทัศนศึกษาแหล่งโบราณคดี	4. การศึกษาใบงาน
48. นักเรียนร่วมกันสนทนาถึงคุณค่า ความสำคัญของสถานที่ที่สำคัญประจำจังหวัดสกลนคร มารยาท ในการเยี่ยมชมหรือทัศนศึกษาแหล่งโบราณคดี	
49. นักเรียนเขียนสรุปเกี่ยวกับสถานที่ที่สำคัญของจังหวัดสกลนคร ในใบงาน “ทำเนียบแหล่งประวัติศาสตร์เมืองสกลนคร”	
แผนที่ 9 บุคคลสำคัญของจังหวัดสกลนคร	
50. ครูนำภาพบุคคลสำคัญระดับประเทศมาให้ให้นักเรียนดู พร้อมทั้งสนทนาเกี่ยวกับชื่อ ตลอดจนเกียรติประวัติของบุคคลเหล่านั้น	1. การสนทนาประกอบภาพบุคคลสำคัญ
51. ครูและนักเรียนร่วมกันสนทนาถึงบุคคลสำคัญประจำจังหวัดสกลนครที่นักเรียนรู้จัก	2. การชมวิดิทัศน์
52. นักเรียนชมวิดิทัศน์เพื่อการศึกษา เกี่ยวกับประวัติบุคคลสำคัญของจังหวัดสกลนคร	3. การศึกษาใบงาน
53. นักเรียนศึกษาใบความรู้ “เกียรติประวัติบุคคลสำคัญ”	
54. ครูชี้แจงรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับเกียรติประวัติบุคคลสำคัญของจังหวัดสกลนคร	
55. นักเรียนร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับบุคคลสำคัญอื่น ๆ ที่นักเรียนรู้จัก	

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ด้าน	กิจกรรม
แผนที่ 10 งานประเพณีของจังหวัดสกลนคร	
56. ครูให้นักเรียนเล่าถึงประสบการณ์การเข้าร่วมงานเทศกาลหรืองานประเพณีต่าง ๆ ทั้งในระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล ระดับอำเภอ และระดับจังหวัดของจังหวัดสกลนคร	1. การเล่าประสบการณ์ 2. การร่วมสนทนา/ แสดงความคิดเห็น
57. ครูและนักเรียนร่วมกันสนทนา และแสดงความคิดเห็นว่า ในจังหวัดสกลนครมีงานเทศกาลหรือประเพณีอะไรบ้าง ที่เป็นเอกลักษณ์ประจำจังหวัด	3. การขมวืคัทัศน์ 4. การแบ่งกลุ่มเพื่อ ศึคัษาไปควมรู้
58. ครูนำภาพประเพณีที่สำคัญซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดสกลนครให้นักเรียนดู	
59. นักเรียนขมวืคัทัศน์เพื่อการศึกษา เรื่อง ศึคัปวัฒนธรรมภาคอีสาน	
60. แบ่งนักเรียนเป็น 6 กลุ่ม แล้วจับฉลากเพื่อศึคัษาไปควมรู้ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวสกลนคร ได้แก่ งานสมโภชพระธาตุดงขาม ประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง ประเพณีแข่งเรือ งานเทศกาลโส้รำลึคั ประเพณีแห่ฝัคัจน และงานกาชาดรวมน้ำใจไทยสกล พร้อมทั้งตอบคำถามในใบงาน เกี่ยวกับมูลเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้มีประเพณีต่าง ๆ	
61. ตัวแทนกลุ่มเสนอผลงานกลุ่มเกี่ยวกับเหตุผล มีความสำคัญหรือมูลเหตุจำเป็นอย่างไรจึงต้องมีประเพณีต่าง ๆ เหล่านั้น ตามที่จับฉลากได้	
62. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปเกี่ยวกับงานประเพณีประจำจังหวัดสกลนครว่าจัดขึ้นที่ไหน มีความเชื่อหรือเหตุใด จึงต้องจัดให้มีงานประเพณีดังกล่าว	
63. นักเรียนค้นคว้าหรือสัมภาษณ์บุคคลที่มีความรู้ เพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับประเพณีในท้องถิ่นของตนเอง	

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ด้าน	กิจกรรม
ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	
แผนที่ 1 ประวัติความเป็นมาของจังหวัดสกลนคร	
1. สังเกตการเล่าถึงข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ของจังหวัดสกลนคร ที่นักเรียนรู้จัก	1. การสังเกตการรายงาน การเล่าเรื่องราว/ การนำเสนอผลงาน
2. สังเกตการอภิปรายถึงสิ่งที่ป็นสัญลักษณ์-สิ่งที่น่าภาคภูมิใจ และสร้างชื่อเสียงให้กับจังหวัดสกลนคร	2. การสังเกตการร่วมอภิปราย ร่วมสนทนา/ การร่วมแสดงความคิดเห็น
3. สังเกตการร่วมกิจกรรมกลุ่มศึกษาค้นคว้า และการอภิปราย เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของจังหวัดสกลนคร	3. การตรวจผลงาน
4. ตรวจผลงานจากใบงาน “คำขวัญและสัญลักษณ์ประจำ จังหวัดสกลนคร”	
แผนที่ 2 สภาพทั่วไปทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดสกลนคร	
5. สังเกตพฤติกรรมกลุ่มการศึกษา เขียนสรุปและการรายงาน ผลการศึกษาเกี่ยวกับที่ตั้ง อาณาเขต ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ ของจังหวัดสกลนคร	1. สังเกตพฤติกรรมกลุ่ม 2. การตรวจผลงาน
6. สังเกตการร่วมสนทนา อภิปราย ชักถามครูผู้สอน ในประเด็นที่ยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับที่ตั้ง อาณาเขต ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศของจังหวัดสกลนคร	
7. ตรวจผลงานการระบายสีแผนที่แสดงอาณาเขต ของจังหวัดสกลนคร พร้อมทั้งระบุชื่อจังหวัดต่าง ๆ ที่มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดสกลนคร	
แผนที่ 3 สภาพการปกครองของจังหวัดสกลนคร	
8. สังเกตและบันทึกผลการอธิบายเกี่ยวกับรูปแบบและ สภาพทางการปกครองของจังหวัดสกลนคร	1. ตรวจผลงานการเขียน บันทึกสาระที่ได้เรียนรู้
9. สังเกตการตอบคำถามและแสดงความคิดเห็น ประกอบแผนผังการจัดการปกครองของจังหวัดสกลนคร	2. สังเกตการตอบคำถาม
10. ตรวจผลงานการระบุชื่ออำเภอที่ขาดหายไปครบสมบูรณ์ แล้วระบายสีภาพ “แผนที่แบ่งเขตอำเภอ”	

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ด้าน	กิจกรรม
แผนที่ 4 สาธารณูปโภคและการให้บริการของรัฐ	
11. สังเกตการบรรยายถึงสภาพการให้บริการของรัฐ ในรูปแบบต่าง ๆ ของจังหวัดสกลนคร	1. สังเกตการบรรยาย/ การเล่า เกี่ยวกับลักษณะการให้ บริการของรัฐให้แก่ ประชาชน
12. สังเกตการได้วาทีหน้าห้องเรียน ในหัวเรื่อง “มีถนนดีกว่ามีโทรศัพท์ หรือ มีโทรศัพท์ดีกว่ามีถนน” และ “มีไฟฟ้าดีกว่ามีประปา หรือ มีประปาดีกว่าไฟฟ้า”	2. สังเกตการได้วาที/ การอธิบายถึงความสำคัญ ของบริการของรัฐ
13. สังเกตการอธิบายถึงความสำคัญของบริการของรัฐ ที่มีต่อประชาชน	3. การตรวจผลงานการ บันทึกผลไปงานการได้วาที
14. ตรวจผลงานจากไปงานการได้วาที	
แผนที่ 5 ทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยว	
15. สังเกตการแสดงความคิดเห็น เสนอแนะวิธีการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	1. สังเกตการพูดเสนอแนะ วิธีการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติ
16. สังเกตการอธิบายถึงประโยชน์และความสำคัญ ของแหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติต่าง ๆ	2. สังเกตการอธิบายถึง ประโยชน์-ความสำคัญของ ทรัพยากรธรรมชาติ
17. สังเกตการเล่าถึงประสบการณ์ในการเดินทางไปยัง สถานท่องเที่ยวต่าง ๆ ในจังหวัดสกลนคร	3. สังเกตการเล่าประสบการณ์ การเดินทางไปยังแหล่ง ท่องเที่ยว
18. สังเกตการรายงานเกี่ยวกับ ชื่อ แหล่งที่ตั้งของสถานที่ ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดสกลนคร พร้อมทั้งระบุความสำคัญโดยย่อ	4. ตรวจผลงานการบันทึก วิธีการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
19. บันทึกผลการอภิปรายถึงวิธีการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ด้าน	กิจกรรม
แผนที่ 6 สภาพทางสังคมของจังหวัดสกลนคร	
20. สังเกตและบันทึกผลการระบุชื่อกลุ่มชนพื้นเมืองของจังหวัดสกลนคร	1. สังเกตการระบุชื่อของชนพื้นเมือง
21. สังเกตการเล่าถึงประสบการณ์ที่ได้พบเห็นเกี่ยวกับประเพณี ความเป็นอยู่ของชนเผ่าต่าง ๆ ที่นักเรียนรู้จัก	2. สังเกตการเล่าถึงประเพณี ความเป็นอยู่ของชนพื้นเมือง
22. ตรวจสอบผลงานจากใบงาน เรื่อง เอกลักษณ์ประจำชนเผ่าพื้นเมือง	3. การตรวจใบงาน
แผนที่ 7 ภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีกับการประกอบอาชีพ	
23. สังเกตการอภิปรายถึงความสำคัญของการประกอบอาชีพ	1. สังเกตการอภิปราย/การรายงานผลการศึกษาค้นคว้า
24. สังเกตการรายงานผลการศึกษา เรื่อง การทำมาหากินของชาวสกลนคร	2. การตรวจผลงานจากใบงาน “ทำเนียบอาชีพ ฯ” และบันทึกผลการเรียนรู้จากการไปทัศนศึกษา
25. สังเกตการร่วมกันอภิปรายผลการทำงานตามโครงการพระราชดำริ และศูนย์ศิลปาชีพ	
26. การตรวจผลงานจากใบงาน “ทำเนียบอาชีพชาวสกลนคร” และบันทึกผลการทัศนศึกษา	
แผนที่ 8 สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์เมืองสกลนคร	
27. สังเกตการสนทนาเกี่ยวกับชื่อ สถานที่ตั้ง ตลอดจนคุณค่า และความสำคัญของโบราณสถาน	1. สังเกตการร่วมสนทนา/การตอบคำถามเกี่ยวกับสถานที่สำคัญของจังหวัด ฯ
28. สังเกตการระบุถึงสถานที่ที่สำคัญของจังหวัดสกลนครที่นักเรียนรู้จัก	2. ตรวจผลงานจากใบงาน
29. ตรวจสอบผลงานการเขียนเรียงความ เรื่อง เทียวเมืองสกล ชมแหล่งประวัติศาสตร์	

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ด้าน	กิจกรรม
แผนที่ 9 บุคคลสำคัญของจังหวัดสกลนคร	
30. สังเกตการณ์ร่วมสนทนาถึงบุคคลสำคัญ ประจำจังหวัดสกลนครที่นักเรียนรู้จัก	1. สังเกตการณ์ร่วมสนทนา/ การตอบคำถาม
31. ตรวจสอบผลงานการวาดภาพพร้อมเขียนบรรยาย ประวัติบุคคลที่นักเรียนชื่นชอบในใบงาน “เกียรติประวัติบุคคลสำคัญของจังหวัดสกลนคร”	2. การตรวจสอบผลงานภาพวาด/ การเขียนบรรยายประวัติ บุคคลสำคัญ
แผนที่ 10 งานประเพณีของจังหวัดสกลนคร	
32. สังเกตการณ์เล่าถึงประสบการณ์การเข้าร่วมงานเทศกาล หรืองานประเพณีต่าง ๆ ทั้งในระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล ระดับอำเภอ และระดับจังหวัด	1. สังเกตการณ์เล่าถึง ประสบการณ์การร่วม งานประเพณีของชุมชน
33. การรายงานหน้าชั้นเกี่ยวกับเหตุผล ความสำคัญ หรือจำเป็นที่ต้องมีประเพณี	2. สังเกต/ ตรวจสอบใบงาน ประเพณีท้องถิ่น
34. ตรวจสอบผลงานการศึกษาค้นคว้าเพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติม เกี่ยวกับประเพณีในท้องถิ่นของตนเอง โดยการสัมภาษณ์ผู้รู้ ประกอบใบงาน “สัมภาษณ์ผู้รู้เกี่ยวกับงานประเพณีในท้องถิ่น”	3. ตรวจสอบผลงานการสัมภาษณ์ ผู้รู้เกี่ยวกับประเพณีท้องถิ่น

จากตาราง 4 พบว่า หลักสูตรสถานศึกษาที่พัฒนาขึ้น มีองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ ด้านผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง 24 ข้อ ด้านการจัดการเรียนรู้ 63 ข้อ และด้านการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ 34 ข้อ

ด้านผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ประกอบด้วยกิจกรรมบ่งชี้ลักษณะต่าง ๆ ที่แสดงถึงพฤติกรรม ที่คาดหวังให้เกิดขึ้นกับนักเรียน ดังนี้ การอธิบายเรื่องราว การอธิบายลักษณะ การพูดบรรยาย ระบุถึงคุณค่า-ความสำคัญ อธิบายเหตุผล การสรุปและวิเคราะห์ การปฏิบัติ-แสดงออก การจดบันทึกข้อมูล การศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ การอภิปราย และการตระหนัก

ด้านการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยกิจกรรมบ่งชี้ที่แสดงถึงพฤติกรรมร่วมระหว่างครู และนักเรียนในการจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้อย่างหลากหลาย ดังนี้ การเล่าเรื่องราว/ ประสบการณ์ การอภิปราย การบอกความหมาย-ความสำคัญ การแบ่งกลุ่มเพื่อศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ ต่าง ๆ การรายงานผลการศึกษาค้นคว้า การวาดภาพสร้างสรรค์ที่สัมพันธ์ การเขียนเรียงความ

การร่วมสนทนาแสดงความคิดเห็นประกอบสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ การตั้งคำถามหลากหลายเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนคิด การนำเสนอผลงาน การศึกษาใบความรู้ การทำแบบฝึกหัด บันทึกข้อมูลในใบงาน การเชิญวิทยากรบุคคลภายนอกมาให้ความรู้ การได้วาที การอภิปรายแล้วสรุปผล คติวิเคราะห์-แสดงเหตุผล การชมวิดิทัศน์ การสรุปสาระการเรียนรู้ การทัศนศึกษานอกสถานที่ และการสัมภาษณ์

ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ประกอบด้วยกิจกรรมการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย เพื่อให้ครอบคลุมพฤติกรรมกรเรียนรู้ของนักเรียน ดังนี้ การสังเกตการรายงาน/ การเล่าเรื่องราว/ การนำเสนอผลงาน การสังเกตการร่วมอภิปราย/ ร่วมสนทนา/ การตอบคำถาม และการร่วมแสดงความคิดเห็น การตรวจผลงานจากใบงาน/ จากการจัดบันทึกผลการเรียนรู้ การสังเกตพฤติกรรมร่วมกิจกรรม และการตรวจแบบฝึกหัด

ตอนที่ 3 ผลการประเมินคุณภาพของหลักสูตรสถานศึกษาก่อนนำไปใช้

จากการประเมินคุณภาพของหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง จังหวัดสกลนคร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร 3 คน ซึ่งใช้เทคนิคการประเมินหลักสูตรแบบปูยของค์ (Puissance Measure) ปรากฏผลดังตาราง 5

ตารางที่ 5 แสดงผลการประเมินหลักสูตร โดยเทคนิคปูยของค์

ด้าน	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3	ค่าเฉลี่ย ในแต่ละด้าน	ค่าเฉลี่ย ทั้งฉบับ
1. ด้านผลการเรียนรู้ ที่คาดหวัง	10.53	12.32	11.78	11.54	
2. ด้านการจัดการเรียนรู้	10.25	11.56	12.43	11.41	11.26
3. การวัดและประเมินผล การเรียนรู้	9.63	11.35	11.58	10.85	

หลักสูตรสถานศึกษาที่พัฒนาขึ้น เมื่อนำมาวิเคราะห์เพื่อหาค่าคุณภาพของหลักสูตร ด้วยค่าปุชองค์ (P.M.) โดยแยกเป็นรายด้าน คือ ด้านผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง 24 ข้อ ด้านการจัดการเรียนรู้ 63 ข้อ และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 34 ข้อ ซึ่งจากตาราง 5 พบว่า

ด้านผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง มีค่าเฉลี่ย P.M. เท่ากับ 11.54 ซึ่งแปลความหมายตามเกณฑ์การประเมินได้ว่า ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง หรือจุดประสงค์การเรียนรู้ของหลักสูตรสถานศึกษา มีคุณภาพสูงหรือดีมาก ด้านการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย P.M. เท่ากับ 11.41 ซึ่งแปลความหมายตามเกณฑ์การประเมินได้ว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตรสถานศึกษา มีคุณภาพสูงหรือดีมาก และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย P.M. เท่ากับ 10.85 ซึ่งแปลความหมายตามเกณฑ์การประเมินได้ว่า การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของหลักสูตรสถานศึกษา มีคุณภาพสูงหรือดีมาก เมื่อพิจารณาโดยรวมทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย P.M. ทั้งฉบับเท่ากับ 11.26 ซึ่งแปลความหมายตามเกณฑ์การประเมินได้ว่า หลักสูตรสถานศึกษานี้มีคุณภาพสูงหรือดีมาก

จากการตรวจสอบแบบคำถามปลายเปิด การแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะของ คณะผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร 5 คน ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษานี้ว่า มีองค์ประกอบต่าง ๆ ครบถ้วนสมบูรณ์ แต่ในรายละเอียดของสาระในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้นั้นผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ความถูกต้องและน่าเชื่อถือของข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยควรตรวจสอบความถูกต้องของตัวเลข ให้มีความเป็นปัจจุบันมากที่สุด โดยควรอ้างอิงถึงแหล่งที่มาของข้อมูลเหล่านั้นด้วย เช่น ในใบความรู้ เรื่อง แหล่งทรัพยากรธรรมชาติของจังหวัดสกลนคร (แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5)

... ตามข้อมูลของสำนักงานป่าไม้จังหวัดสกลนคร ปี 2538 มีพื้นที่ป่าไม้ประมาณ 870,467 ไร่ หรือประมาณร้อยละ 14.50 ของพื้นที่จังหวัดสกลนคร ...

... จังหวัดสกลนคร มีป่าไม้ที่อยู่ในสภาพอุดมสมบูรณ์อยู่ 2 แห่ง คือ อุทยานแห่งชาติภูพาน มีเนื้อที่ 415,439 ไร่ และอุทยานแห่งชาติห้วยหวด มีเนื้อที่ 417,840 ไร่ ...

2. การใช้ภาษา (Wording) ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะว่า ภาษาที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมดต้องเป็นภาษาเชิงวิชาการ ไม่ควรเป็นภาษาพูด ยกเว้นในเนื้อหาที่เป็นภาษาถิ่น หรือศัพท์เฉพาะ ตลอดจนปัญหาการใช้คำหรือรูปประโยคที่กำกวม ซ้ำซ้อน ควรปรับแก้ให้มีความกระชับ สามารถสื่อความหมายได้ตรงตามที่ต้องการสื่อ

3. ความหลากหลายของข้อมูล โดยผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะว่า ในความรู้บางเนื้อหา ยังมีปริมาณเนื้อหาไม่เพียงพอ ไม่ครอบคลุมกับขอบข่ายสาระที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ อาจเป็นเหตุให้การจัดการเรียนรู้ไม่บรรลุตามจุดประสงค์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงควรศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย เช่น

- ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพภูมิประเทศ (แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2)
- ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทรัพยากรธรรมชาติ (แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5)
- ข้อมูลเกี่ยวกับชนเผ่าพื้นเมืองสกลนคร (แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6)

นอกจากนี้คณะผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะให้เพิ่มเติมรายการสื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ในบางแผนการจัดการเรียนรู้ เช่น จัดหาภาพประกอบชนเผ่าพื้นเมือง ภาพบุคคลสำคัญของจังหวัดสกลนคร เป็นต้น

ตอนที่ 4 ผลการทดลองใช้หลักสูตรสถานศึกษา

1. พัฒนาการของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

ผู้วิจัยได้นำค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 28 คน ระหว่างก่อนกับหลังการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษาที่ได้พัฒนาขึ้น โดยพิจารณาจากพัฒนาการของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง และคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายข้อของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ระหว่างก่อนกับหลังการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง จังหวัดสกลนคร ดังตาราง 6 และ 7 ตามลำดับดังนี้

ตารางที่ 6 แสดงพัฒนาการของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ก่อนกับหลังการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา

เลขที่	คะแนนผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียน (คะแนนเต็ม 30 คะแนน)			
	ก่อนการเรียน	ร้อยละ	หลังการเรียน	ร้อยละ
1	10	33.33	18	60.00
2	9	30.00	16	53.33
3	11	36.67	20	66.67
4	5	16.67	19	63.33
5	8	26.67	15	50.00

ตารางที่ 6 (ต่อ)

เลขที่	คะแนนผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียน (คะแนนเต็ม 30 คะแนน)			
	ก่อนการเรียน	ร้อยละ	หลังการเรียน	ร้อยละ
6	6	20.00	13	43.33
7	9	30.00	21	70.00
8	10	33.33	20	66.67
9	6	20.00	17	56.67
10	9	30.00	22	73.33
11	12	40.00	24	80.00
12	8	26.67	20	66.67
13	6	20.00	18	60.00
14	5	16.67	14	46.67
15	13	43.33	23	76.67
16	11	36.67	24	80.00
17	9	30.00	20	66.67
18	8	26.67	16	53.33
19	6	20.00	17	56.67
20	9	30.00	22	73.33
21	5	16.67	12	40.00
22	4	13.33	13	43.33
23	6	20.00	11	36.67
24	8	26.67	12	40.00
25	9	30.00	18	60.00
26	10	33.33	22	73.33
27	12	40.00	23	76.67
28	11	36.67	21	70.00
คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	8.39	27.98	18.25	60.83
ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	2.44	8.13	3.89	12.98

จากตาราง 6 พบว่า นักเรียนทุกคนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียน และเมื่อพิจารณาในภาพรวม มีระดับคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน (18.25 คิดเป็นร้อยละ 60.83) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน (8.39 คิดเป็นร้อยละ 27.98) แสดงว่านักเรียนมีพัฒนาการ ในการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษาเพิ่มขึ้น โดยหลักสูตรดังกล่าวช่วยให้นักเรียนมีความรู้ เรื่อง จังหวัดสกลนคร มากขึ้น

ตารางที่ 7 แสดงคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายข้อของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างระหว่าง ก่อนกับหลังการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา

ข้อที่	เนื้อหา	นักเรียนที่ตอบถูก (ก่อนการเรียน)		นักเรียนที่ตอบถูก (หลังการเรียน)	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1.	จังหวัดสกลนคร เดิมมีชื่อว่าอะไร	2	7.14	18	64.26
2.	ถ้าต้องการทราบประวัติจังหวัดสกลนคร ควรปฏิบัติอย่างไร	5	17.85	20	71.43
3.	เหตุใดชาวนครเขกษะที่ตา จึงต้องประสบกับ ความหายนะ	1	3.57	19	67.86
4.	ประโยชน์ในข้อใดต่อไปนี้ไม่เกี่ยวข้องกับ คำขวัญประจำจังหวัดสกลนคร	4	14.29	16	57.14
5.	ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดสกลนคร ได้แก่ข้อใด	5	17.85	17	60.71
6.	จังหวัดสกลนคร ตั้งอยู่ในภาคใดของประเทศไทย	6	21.42	22	78.57
7.	สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปของจังหวัดสกลนคร มีลักษณะดังข้อใด	2	7.14	16	57.14
8.	จังหวัดสกลนครมีรูปแบบการบริหารการปกครอง ตามข้อใด	3	10.71	13	46.43
9.	สมชายอายุครบ 15 ปีบริบูรณ์ ต้องการทำบัตร ประจำตัวประชาชน เขาจะต้องไปติดต่อขอทำบัตร ดังกล่าว ณ ที่ใด	5	17.85	25	89.29
10.	ถ้านักเรียนต้องการส่งข่าวสารถึงเพื่อน วิธีการใด รวดเร็วที่สุด	10	35.71	24	85.71

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ข้อที่	เนื้อหา	นักเรียนที่ตอบถูก (ก่อนการเรียนรู้)		นักเรียนที่ตอบถูก (หลังการเรียนรู้)	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
11.	ทรัพยากรป่าไม้ในจังหวัดสกลนครซึ่งยังคงสภาพความอุดมสมบูรณ์อยู่ ณ บริเวณใด	3	10.71	18	64.28
12.	แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติซึ่งมีชื่อเสียงและเป็นเอกลักษณ์ของชาวสกลนครได้แก่ข้อใด	6	21.42	17	60.71
13.	การปฏิบัติตามข้อใดที่แสดงถึงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	6	21.42	21	75.00
14.	ข้อความใดสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	8	28.57	15	53.57
15.	“สวมเครื่องประดับสร้อยข้อมือ ข้อเท้าด้วยเครื่องเงิน เปล้าผมสูงตั้งตรง มัดมวยด้วยแถบผ้าผืนเล็ก” เป็นเอกลักษณ์การแต่งกายของชนเผ่าพื้นเมืองกลุ่มใดในจังหวัดสกลนคร	4	14.29	16	57.14
16.	มีพิวสีขาวอมเหลือง รูปร่างสันทัด มีลำเนียงการพูดอ่อนหวาน” เป็นลักษณะของชนเผ่าพื้นเมืองกลุ่มใดในจังหวัดสกลนคร	3	10.71	13	46.43
17.	บริเวณที่ราบลุ่มหนองหารเหมาะแก่การประกอบอาชีพใดมากที่สุด	6	21.42	20	71.43
18.	ชาวสกลนครบางกลุ่มชนเชื่อกันว่า “น้ำดั้นกาฝาก” มีสรรพคุณอย่างไร	4	14.29	23	82.14
19.	นักเรียนมีเทคนิคการเลือกไม้ไผ่สำหรับสานแข่งให้มีคุณภาพได้อย่างไร	6	21.42	19	67.86
20.	“นำดินผสมกับแกลบ แล้วผสมน้ำนวดเข้าด้วยกันด้วยอัตราส่วน 2 : 1 : 1” เป็นเทคนิคในการผลิตอะไร	3	10.71	20	71.43

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ข้อที่	เนื้อหา	นักเรียนที่ตอบถูก (ก่อนการเรียน)		นักเรียนที่ตอบถูก (หลังการเรียน)	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
21.	ข้อใดคือคุณค่าของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีมาใช้ในการประกอบอาชีพ	5	17.85	17	60.71
22.	ในฐานะเป็นนักเรียน ควรร่วมแสดงออกซึ่งความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณได้อย่างไรจึงจะเหมาะสม	8	28.57	16	57.14
23.	พระธาตุพนมคู่เมืองนครพนม แล้วพระธาตุองค์ใดคู่เมืองสกลนคร	5	17.85	24	85.71
24.	ข้อใดกล่าวไม่ถูกต้องเกี่ยวกับเขื่อนน้ำพุง	3	10.71	12	42.85
25.	ในการเยี่ยมชมแหล่งโบราณสถาน หรือโบราณวัตถุ นักเรียนควรปฏิบัติตามข้อใด	9	32.14	22	78.57
26.	พระยาโง่นคำ พรหมสาขา ณ สกลนคร เป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างไรต่อเมืองสกลนคร	3	10.71	21	75.00
27.	ในฐานะเป็นนักเรียนควรปฏิบัติต่อบุคคลสำคัญที่ได้บำเพ็ญคุณประโยชน์ให้แก่จังหวัดสกลนครดังข้อใดจึงจะเหมาะสมที่สุด	3	10.71	20	71.43
28.	“ผีตาแฮก” มีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมในข้อใด	6	21.42	17	60.71
29.	“ซางกะมุด” เป็นพิธีกรรมของชาวไท่ ที่จัดขึ้นในโอกาสใด	2	7.14	14	50.00
30.	เพราะเหตุใดจึงต้องจัดให้มีพิธี “แข่งสนับประจ่ากะมอ”	1	3.57	13	46.43

จากตาราง 7 เมื่อพิจารณาจากคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายข้อ พบว่า โดยภาพรวม นักเรียนสามารถตอบข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง จังหวัดสกลนคร ได้ถูกต้องจำนวนมากวก่อนการเรียน โดยเฉพาะข้อสอบข้อที่ 9 ในสาระการเรียนรู้ที่ 7 เรื่อง บริการสาธารณสุขโลกและการให้บริการของรัฐ นักเรียนสามารถตอบข้อสอบหลังเรียนได้ถูกต้องจำนวน 25 คน หรือ คิดเป็นร้อยละ 89.29

2. ผลการศึกษาเจตคติของนักเรียนต่อการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา

ในขั้นนี้เป็นการประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา เพื่อตรวจสอบว่าหลักสูตรสถานศึกษาที่พัฒนาขึ้น เมื่อนำไปใช้แล้วได้ผลอย่างไร เพียงใด โดยพิจารณาจากคะแนนการตอบแบบวัดเจตคติของนักเรียนหลังจากที่ได้เรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา ผลการวิเคราะห์แสดงได้ดังตาราง 8

ตารางที่ 8 แสดงค่าคะแนนเฉลี่ยและระดับเจตคติของนักเรียนต่อการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา

รายการ	ค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	S.D.	ระดับเจตคติ
1. ด้านสาระการเรียนรู้			
1.1 เนื้อหาที่น่าสนใจที่จะเรียนรู้	4.50	.51	มาก
1.2 เนื้อหาครอบคลุมในสิ่งที่นักเรียนอยากเรียนรู้	3.54	.65	มาก
1.3 ช่วยให้นักเรียนเห็นความสำคัญในท้องถิ่นของตนเอง	4.83	.38	มากที่สุด
1.4 ช่วยให้นักเรียนเกิดความรักและภาคภูมิใจในจังหวัดของตนเอง	4.45	.65	มาก
1.5 ช่วยให้นักเรียนเกิดแนวคิดในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตนเอง	4.20	.72	มาก
1.6 ช่วยให้นักเรียนรู้จักแหล่งท่องเที่ยวและสถานที่ที่สำคัญในจังหวัดเพิ่มขึ้น	4.35	.52	มาก
1.7 เนื้อหาเป็นรูปธรรม ชัดเจนช่วยให้นักเรียนอยากรู้ อยากเห็น	4.04	.80	มาก
1.8 เนื้อหาในแต่ละบทที่ซึ่งเกินไป เป็นเรื่องไกลตัว ทำให้เข้าใจได้ยาก	3.54	.77	มาก

ตารางที่ 8 (ต่อ)

รายการ	ค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	S.D.	ระดับเจตคติ
2. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้			
2.1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความน่าสนใจ ทำให้นักเรียนอยากเรียนอีก.	4.35	.76	มาก
2.2 นักเรียนสนุกสนาน และได้รับความรู้จากการเรียน	4.41	.58	มาก
2.3 นักเรียนได้มีโอกาสในการฝึกคิดวิเคราะห์ ในกิจกรรมการเรียนรู้	4.08	.82	มาก
2.4 นักเรียนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นในกิจกรรมการเรียนรู้	3.54	.65	มาก
2.5 รูปแบบและวิธีการสอนมีความหลากหลาย แปลกใหม่ ช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ได้เร็วขึ้น	3.22	.63	ปานกลาง
2.6 นักเรียนได้มีโอกาสแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง	4.41	.65	มาก
2.7 เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ร่วมมือกันเรียนรู้	3.66	.91	มาก
2.8 ช่วยให้นักเรียนกล้าแสดงออกด้วยความมั่นใจ	4.00	.35	มาก
2.9 นักเรียนมีอิสระในการร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็น	3.66	.91	มาก
2.10 กิจกรรมที่จัดสัมพันธ์กับจุดประสงค์และเนื้อหา จึงช่วยให้นักเรียนเข้าใจได้ง่ายขึ้น	3.42	.52	ปานกลาง
3. ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้			
3.1 ใช้วิธีวัดและประเมินที่หลากหลาย	3.91	1.10	มาก
3.2 นักเรียนมีโอกาสได้ประเมินด้วยตนเอง	4.08	.54	มาก
3.3 วิธีการประเมินช่วยให้นักเรียนกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้	4.32	.85	มาก
3.4 ช่วยให้นักเรียนเข้าใจถึงระดับความรู้ ความสามารถของนักเรียนแต่ละคนได้ดี	2.00	.88	น้อย
3.5 เปิดโอกาสให้นักเรียนได้วางแผนการเรียนรู้ร่วมกัน	4.24	.72	มาก
3.6 เป็นรูปแบบการประเมินที่ทำให้นักเรียนทราบผล การประเมินได้ทันที	4.14	.46	มาก
3.7 ใช้วิธีการวัดและประเมินแบบง่าย ๆ โดยเน้นตามสภาพจริง	4.37	.65	มาก
3.8 เป็นการประเมินจากหลาย ๆ เหตุการณ์	3.12	.88	ปานกลาง

ตารางที่ 8 (ต่อ)

รายการ	ค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	S.D.	ระดับเจตคติ
4. ด้านการใช้สื่อ อุปกรณ์ประกอบการเรียนรู้			
4.1 การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงต่าง ๆ ทำให้ตื่นเต้น สนุกสนานและน่าสนใจ	4.45	.62	มาก
4.2 การเรียนรู้จากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวนักเรียน ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี	3.54	.75	มาก
4.3 การเรียนรู้โดยใช้ใบความรู้ ช่วยให้นักเรียน ได้รับความรู้เพิ่มเติม	4.36	.68	มาก
4.4 นักเรียนต้องการให้ครูสอนโดยใช้ใบความรู้ ใบงาน เพื่อจะได้ร่วมมือกันศึกษาเรียนรู้และฝึกความรับผิดชอบ	3.66	.91	มาก
4.5 นักเรียนมีโอกาสร่วมใช้สื่อเพื่อประกอบ การเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่	2.15	.75	น้อย
4.6 สื่อที่ใช้ในแต่ละบทช่วยให้นักเรียนเข้าใจ และจำเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น	3.66	.85	มาก
4.7 สื่อที่ใช้มีความใหม่ ทันสมัย ช่วยให้นักเรียน อยากเรียนรู้	3.56	.86	มาก
4.8 นักเรียนต้องการให้ครูสอนโดยใช้อุปกรณ์และ สื่อการเรียนรู้กับสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ด้วย	3.94	.75	มาก

จากตาราง 8 พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษาที่พัฒนาขึ้น กล่าวคือ ในด้านสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรสถานศึกษา เรื่อง จังหวัดสกลนคร ช่วยให้นักเรียนเห็นความสำคัญในท้องถิ่นของตนเอง ($\bar{X} = 4.83$) เนื้อหาที่น่าสนใจที่จะเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.50$) และ ช่วยให้นักเรียนเกิดความรักและภาคภูมิใจในจังหวัดของตนเอง ($\bar{X} = 4.45$) และช่วยให้นักเรียนรู้จักแหล่งท่องเที่ยวและสถานที่ที่สำคัญในจังหวัดเพิ่มขึ้น ($\bar{X} = 4.35$)

ในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา เรื่อง จังหวัดสกลนครนั้น นักเรียนสนุกสนานและได้รับความรู้จากการเรียนโดยนักเรียนได้มีโอกาสแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ($\bar{X} = 4.41$) และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

มีความน่าสนใจ ทำให้นักเรียนอยากเรียนอีก ($\bar{X} = 4.35$)

ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ นักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่า การวัดและประเมินผล การเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา เรื่อง จังหวัดสกลนครนั้น วิธีการประเมินช่วยให้นักเรียน กระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.32$) เปิดโอกาสให้นักเรียนได้วางแผนการเรียนรู้ร่วมกัน ($\bar{X} = 4.24$) อีกทั้งเป็นรูปแบบการประเมินที่ทำให้นักเรียนทราบผลการประเมินได้ทันที ($\bar{X} = 4.14$)

ด้านการใช้สื่อ อุปกรณ์ประกอบการเรียนรู้ นักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่า การใช้สื่อ อุปกรณ์ประกอบการเรียนรู้ ตามหลักสูตรสถานศึกษา เรื่อง จังหวัดสกลนครนั้น วิธีการเรียนรู้ จากประสบการณ์ตรงต่าง ๆ ทำให้ตื่นเต้น ($\bar{X} = 4.45$) การเรียนรู้โดยใช้ใบความรู้ ช่วยให้นักเรียนได้รับความรู้เพิ่มเติม ($\bar{X} = 4.36$) นักเรียนต้องการให้ครูสอนโดยใช้อุปกรณ์และสื่อ การเรียนรู้กับสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ด้วย ($\bar{X} = 3.94$) อีกทั้งการเรียนรู้จากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวนักเรียน ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี ($\bar{X} = 3.54$)

ตอนที่ 5 ผลการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

หลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง จังหวัดสกลนคร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น ผ่านกระบวนการหาคุณภาพก่อนนำไปทดลองใช้ ด้วยการประเมินคุณภาพโดยใช้เทคนิคปยุตของค์ และการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร เชื่อมั่นได้ว่าเป็นหลักสูตรที่มีคุณภาพสูง สามารถนำไปใช้จัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และผลจากการนำหลักสูตรสถานศึกษา เรื่อง จังหวัดสกลนคร ไปใช้จัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยภาพรวมแล้ว ประสบความสำเร็จ กล่าวคือ นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องราวของจังหวัดสกลนคร ได้บรรลุผลการเรียนรู้ที่คาดหวังไว้ในแต่ละแผนการเรียนรู้ นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยความสนใจ มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มด้วยความกระตือรือร้น และเมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการนำหลักสูตรไปทดลองใช้ ได้มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้ ข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ปรากฏว่า นักเรียนทุกคนมีคะแนนพัฒนาการด้านการเรียนรู้ที่สูงขึ้น อีกทั้งยังมีระดับเจตคติต่อการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษาในทางบวก ข้อค้นพบดังกล่าว สะท้อน และสนับสนุนว่า หลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง จังหวัดสกลนคร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น เป็นหลักสูตร ที่มีคุณภาพ

แต่ในแง่ของการนำหลักสูตรสถานศึกษาสู่การสอน นับเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการใช้หลักสูตร แม้จะประสบผลสำเร็จในภาพรวม เพื่อให้ได้มาซึ่งหลักสูตรสถานศึกษาที่มีคุณภาพ มีความสมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงได้ประมวลข้อมูลที่เป็นข้อบกพร่อง หรือเป็นจุดอ่อนที่เกิดขึ้นตลอดกระบวนการของการพัฒนาหลักสูตร เพื่อการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรสถานศึกษาดังประเด็นต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. ความสอดคล้องขององค์ประกอบหลักทั้ง 3 ด้านของหลักสูตร ได้แก่ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง การจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ พบว่า ในบางแผนการจัดการเรียนรู้ ระบุผลการเรียนรู้ที่คาดหวังไม่มีความสอดคล้องกับรูปแบบของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เมื่อจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้แล้ว นักเรียนไม่เกิดพฤติกรรมตามที่คาดหวังไว้ กล่าวคือ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7 ระบุผลการเรียนรู้ที่คาดหวังข้อที่ 4 ไว้ว่า “นักเรียนตระหนักและอภิปรายถึงความสำคัญของโครงการในพระราชดำริ ซึ่งนับเป็นพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อประชาชนชาวจังหวัดสกลนครได้” แล้วได้ระบุรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า

“... 6. ครูนำภาพผลิตภัณฑ์หรือสินค้าจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีในการประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาวสกลนคร ได้แก่ การผลิตเตาอั้งโล่ การทำไร่นาสวนผสม การปลูกหอย การสานเข่ง ไวน้ำจากมะเเฒ่า เป็นต้น ให้นักเรียนดู พร้อมทั้งร่วมสนทนา...

7. นักเรียนร่วมกันศึกษานานาอาชีพ ตามโครงการพระราชดำริ และศูนย์ศิลปาชีพซึ่งนับเป็นพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อประชาชนชาวสกลนคร จากภาพชุดโครงการในพระราชดำริ

8. นักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อประชาชนชาวสกลนคร...”

ดังนั้น เมื่อครูดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ ดังกล่าวข้างต้น ปรากฏว่า นักเรียนไม่สามารถเรียนรู้ให้บรรลุตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังได้ คือ นักเรียนยังไม่เกิดความเข้าใจ ความซาบซึ้ง ความตระหนักในพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อประชาชนชาวจังหวัดสกลนคร ผู้วิจัยจึงได้ปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยจัดให้นักเรียนได้ศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ โดยการจัดทัศนศึกษาโครงการในพระราชดำริ ณ ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพ บ้านกุดนาขาม อำเภอเจริญศิลป์ จังหวัดสกลนคร ซึ่งปรากฏผลการวัดและประเมินผลการเรียนรู้จากการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน พบว่า นักเรียนมีความตื่นตัว มีความสนใจกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ สามารถเล่าถึงความประทับใจในการทัศนศึกษาได้อย่างภาคภูมิใจ

2. ความหลากหลายของสื่อและอุปกรณ์ประกอบการเรียนรู้ โดยปรากฏผลจากการสังเกตคตินักเรียนที่เกิดขึ้นต่อการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา โดยเฉพาะในด้านการใช้สื่ออุปกรณ์ประกอบการเรียนรู้ นักเรียนมีความเห็นว่า “นักเรียนมีโอกาสได้ร่วมใช้สื่อเพื่อประกอบ

การเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่” อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.15$) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา โดยพิจารณาในเรื่องของสื่อประกอบการเรียนรู้ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ให้มีความหลากหลาย เหมาะสมกับสถานการณ์การเรียนรู้ เพื่อให้ให้นักเรียนได้มีโอกาสร่วมเรียนรู้จากสื่อด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร ที่เสนอแนะให้มีการจัดหาสื่อประกอบการเรียนรู้ให้เพียงพอ หลากหลาย เช่น การศึกษาจากสื่อการเรียนรู้ของจริง การศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน การสัมภาษณ์ผู้รู้ซึ่งเป็นปราชญ์ชาวบ้านในท้องถิ่น การจัดหาสื่อแบบมัลติมีเดีย เช่น วิดีทัศน์เพื่อการศึกษา ชุด ข้อมูลวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นต้น

3. การปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งจากการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (ตาราง 7) พบว่า นักเรียนมีระดับคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในบางเนื้อหาข้อยังอยู่ในระดับต่ำ กล่าวคือ

- ข้อสอบข้อที่ 24 มีนักเรียนที่ทำข้อสอบหลังเรียนได้ถูกต้องจำนวน 12 คน (ร้อยละ 42.85)

- ข้อสอบข้อที่ 8, 16, และข้อที่ 30 มีนักเรียนที่ทำข้อสอบหลังเรียนได้ถูกต้องจำนวน 13 คน (ร้อยละ 46.43)

- ข้อสอบข้อที่ 29 มีนักเรียนที่ทำข้อสอบหลังเรียนได้ถูกต้องจำนวน 14 คน (ร้อยละ 50)

- ข้อสอบข้อที่ 14 มีนักเรียนที่ทำข้อสอบหลังเรียนได้ถูกต้องจำนวน 15 คน (ร้อยละ 53.57)

คะแนนผลสัมฤทธิ์ดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่า เกิดความบกพร่องในกระบวนการจัดการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนไม่สามารถประยุกต์สาระที่ได้เรียนรู้มาใช้ในแก้ปัญหาหรือตอบข้อสอบได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้จัดทำแนวการใช้หลักสูตรสถานศึกษา (ภาคผนวก ค : หลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม) ซึ่งกล่าวพอสังเขป ดังนี้

1. จัดการเรียนรู้โดยยึดหลักการบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียว โดยผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้โดยเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ กับหัวข้อเรื่องที่สอดคล้องกับชีวิตจริงหรือสาระที่กำหนดขึ้น เช่น ในแผนการเรียนรู้ที่ 10 งานประเพณีประจำจังหวัดสกลนคร เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจประเพณี “ซางกะมุด” หรือประเพณี “แข่งระนัมประจำกะมอ” ครูผู้สอนควรจะพานักเรียนไปร่วมงานประเพณีของท้องถิ่นตามโอกาสดังกล่าว เป็นต้น

2. จัดหาหรือให้มีแหล่งเรียนรู้ทั้งในสถานศึกษาและในชุมชน เพื่อการศึกษาค้นคว้าและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ เช่น จัดทำทำเนียบปราชญ์ชาวบ้าน ทำเนียบแหล่งเรียนรู้

ภายในท้องถิ่น เป็นต้น

3. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา เรื่อง จังหวัดสกลนคร มีจุดมุ่งหมายสำคัญของการประเมิน คือ มุ่งหาคำตอบว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราวของจังหวัดสกลนคร ตระหนักถึงคุณค่า ชื่นชมและภูมิใจในวัฒนธรรม ประเพณีของจังหวัดสกลนคร ดังนั้น การวัดและประเมินผลจึงต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย เน้นการปฏิบัติให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และสามารถดำเนินการควบคู่ไปในกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยประเมินพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและผลงานจากทั้งกิจกรรมกลุ่มและกิจกรรมรายบุคคล

ข้อบกพร่องหรือจุดอ่อนที่ค้นพบภายหลังจากการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปทดลองใช้นำมาซึ่งการพัฒนา ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรในประเด็นต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นนั้น จัดว่าเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการนำหลักสูตรสู่การสอน ไม่กระทบต่อโครงสร้างของหลักสูตรโดยรวม ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นข้อควรระวังที่ผู้นำหลักสูตรไปใช้ ควรคำนึงถึงแนวการใช้หลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง จังหวัดสกลนคร และจะต้องแสวงหาวิธีการสอนใหม่ ๆ และมีความยืดหยุ่นในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จนบรรลุตามความมุ่งหมายของหลักสูตร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยสนับสนุนหรือความพร้อมของแต่ละสถานศึกษา